

NGĀI TŪHOE

Ko te whakamaumahara i te rangaawatea o te Pakanga Tuatahi o Te Ao - WW1 Ko ngā koroua o Tūhoe

I te tekau mā tahi o Whiringa-ā-rangi, i tū te rā whakamaumahara i ngā hōia o Tūhoe i hāere ki te Pakanga Tuatahi o Te Ao. Otirā, ko te tuku atu i ngā mētera ki ngā whānau o ngā koroua a Puia Tamehana me Pa Te Amo. Kei raro iho ko te uiui i wāenga i a Tūmeke FM me Hēmana Waaka o Ngāi Tūhoe. E kōrero ana a Hēmana mō ngā whakanekeneke o te rā whakamaumahara me ētahi paku kōrero e pā ana ki ngā koroua tokorua i whakawhiwhia ki ngā mētera. Anei ngā kōrero....

Nā Casino Stevens

Hēmana: He maha ngā pūtake o tēnei rā whakamaumahara ki ngā koroua, ki ngā hōia i whakawhiti atu mai i te whārua o Ruatoki, otirā, mai i te rohe pōtae o Tūhoe. Whitu tekau mā rima te rahi o rātou i whakawhiti atu mai i te wā kāinga. Nō muri tonu nei, ka whakaarohia he pai tonu ki te whakamaumahara i ngā koroua, i runga i te wāhanga e rua ngā koroua i whakawhiwhia ki te tāonga. Nā reira, koinei te wā tuatahi kua whakaarohia he rā whakamaumahara mō rātou e kiia nei ko Armistice. Ko te tikanga o te Armistice, i te tekau mā tahi o ngā hāora i te marama o Whiringa-ā-rangi, ka mutu te pakanga. Ka whakatauhia e mātou te rā, āpōpō(11 o Whiringa-ā-Rangi) hei hoki whakamaumaharatanga ki ngā koroua nei. Ahakoa wētahi i matemate atu, ko te nuinga i hoki mai. Na reira, koia nei te tuatahi, kia kitea ai ko ngā pakeke, ko ngā mokopuna ko te nuinga o ngā koroua nei i hāere kē ki te pakanga ki Wiwī me Belgium. Kāre i tae ki Karipori. E rua noa iho o Tūhoe i tae ki Karipori, arā, koia rā te rā whakamaumahara, a ANZAC. Ko tēnei rā whakamaumahara mō te nuinga o rātou i hāere ki Wiwī me Belgium, tuatahi. Tuarua, kei te hāere mai ngā māngai mai i te Embassy o France me Belgium, ki te tautoko i te kaupapa nei. Nō te mea, koira ngā whenua i whakawhiti ai ngā koroua. Ana, ka hāere mai rātou ki te tuku atu i ngā tāonga i wikitōria i ngā koroua o Ruatoki. Arā, a Puia Tamehana i whakawhiwhia ki te Croix de Guerre, ko te mētera e kiia nei ko te French Cross. Ko tēnei tāonga i hoatuhia e te kāwana o Wiwī, arā, ki a Puia Tamehana mō tana kōi ki te pakanga i reira. Ko tēnei tāonga te tuarua o ngā tāonga katoa o te Kāwana o Wiwī. Ko te Legion of Honour te tāonga tuatahi, ko te French Cross te tāonga tuarua. Nā reira, kei te whakahōnorehia e mātou tērā ki roto i te whārua, ki roto i a Ngāi Tūhoe. Tuarua, ko te mētera kei te tukuna atu ki a Pa Te Amo. I whakawhiwhia ki tētahi mētera nui rawa atu, Military Metal, e kiia ana ko Bravery in Battle. Otirā, ko te Kāwana o Belgium kei te tuku atu tērā tāonga ki ngā mokopuna, āpōpō. Nā reira, tuatahi, te whakamaumahara i ngā hōia, a mātou koroua i whakawhiti. Tuarua, te tuku atu i ngā tāonga whakamaumahara ki ngā whānau, tuatoru, ki

te whakarāhuihui mai ngā whānau mai i roto mai i waho, ki te whakamārama atu ki a rātou anei kē ngā whenua i hāere ai ngā koroua. Kei te rere ngā haki, hei whakamaumahara. Ko te mea nui rawa atu kua whakaritēhia e mātou ko ngā haki i haria e ngā kaumātua nei, arā, ko te Native Contingency Flag, kei te whakaputahia e mātou tērā āpōpō, me te haki o te Māori Pioneer. Kei te whakaputahia e matou āpōpō, me ōna ture tikanga a Tūmataenga ka mutu ana ko ngā karakia ki te whakatapu i ngā haki nei. Nō reira, koira te rā nui kei te whakahāere, ehara e mātou te RSA, ēngari ko ngā whānau katoa, ko te hāpori e noho ana ki te whārua o Ruatoki.

Wiremu Huta-Martin: Kei te tangi te ngākau āroha ki ā tātou tāngata, ō tātou tūpuna i hāere ki te pakanga. Nō rātou tonu i whiria kia hāere ki reira ehara kau nā tētahi atu. Ētahi i hoki pai mai, ētahi kārekau. Kei tuawhenua tonu rātou kei tāwāhi. Ka pēhea tātou ki te whakanui i a rātou katoa, a muri ake nei?

Hēmana: Kei te hāere tonu tēnei rā whakamaumahara ki a rātou ia tau, ia tau, ia tau, tae rānō ki te tau rua mano tekau mā waru, te mutunga o te tau o te pakanga. Nā reira, ko te hāere mai a ngā māhunga o ngā moutere nei ki konei ki te whārua o Ruatoki, ki te whakapā i ō rātou waewae ki te whenua i whakawehe atu ngā koroua nei. Tuarua ki te whakawhānauanga ki wāenganui i a Ngāi Tūhoe me ngā moutere o Wiwī me Belgium. Tēra he hua ka puta ake ko wai ka mōhio. Waiho tonuhia tērā. Ēngari, ki te taha o ngā koroua, kei reira e takoto mai ana, kihai ki ngā kōrero a Wiwī me Belgium, kei te rawe te manaakihia o rātou i reira, i tēnei wā.

Wiremu Huta-Martin: Koia nā te mea pai, tā te mea kei te haramai ēnei tokorua ki te haria mai ngā tāonga nei ki roto i a koutou mā, koinei te maumaharatanga ki ō tātou tūpuna kei tāwāhi e takoto ana.

Hēmana: Tūturu koina tētahi. Ae tika tēnā. Ko te whakaaro kē e kore rātou e warewarehia ka maumahara tonu tātou ki a rātou, koina te kōrero. Ēngari, ko ēnei i warewarehia e mātou, ehara i te mea i warewarehia, i te taki mōe noa iho, ana, kua whakaarohia ake e mātou tō rātou wairua kia hoki mahara ki te Pakanga Tuatahi. Na runga i te mea ko te whakawhititanga o te rua tekau mā waru ki te Pakanga Tuarua, ka wikitōria rātou i te pakanga i North Africa Campaign. E hoa! Ka wareware tonu atu, ka takahia tonuhia atu ngā wikitōria ō ā tātou koroua te hāeretanga ki te pakanga arā, i Passchendaele me Flanders i tāwāhi. Nā reira koia rā ētahi o ngā pūtake kei te whakaarohia e mātou āpōpō.

Ko ngā haki e toru, Wiwī, Aotearoa me Paratiamu (Belgium)

E whakarongo ana ngā tamariki ki ngā ingoa e panuitia ana

E whakarongo ana ki ngā kōrero.

E tatari ana ēnei koroua kia timata ngā whakanekeneke

L-R: Joe Mason, Mayor Tony Boone, Mr Olivier Schille me Dr Elisabeth Jacobs

Ko Timoti Tiakiwai e panui ana i ngā ingoa o ngā koroua i hinga i te Pakanga Tuatahi o Te Ao

Ko ngā tamariki mokopuna e tūtū ana ki ngā riipeka hai tohu maumahara i ō rātou koroua.